

Stiški Gradec ali Bajnofški turn? O nastanku Novega mesta. V: *Rast: revija za literaturo, kulturo in družbena vprašanja* 10 (1999), št. 3–4, str. 281–284.

Meščanska garda v Novem mestu. V: *Rast: revija za literaturo, kulturo in družbena vprašanja* 9 (1998), št. 3, str. 252–264.

Godba meščanske garde v Novem mestu. V: *Rast: revija za literaturo, kulturo in družbena vprašanja* 9 (1998), št. 5, str. 471–478.

Železarna kneza Auersperga na Dvoru sredi 19. stoletja. V: *Rast: revija za literaturo, kulturo in družbena vprašanja* 2 (1991), št. 4, str. 409–416.

mag. Mitja Sadek

Sedemdesetletnica dr. Slavice Tovšak

Ta zapis je nastal, da se ne pozabi na življenjsko delo izjemnega prispevka k razvoju slovenske arhivistike, varovanju in ohranjanju arhivske dediščine, predstavljanju le-te javnosti, strokovnega izobraževanja in za dolgoletno zaslužno delo v Arhivskem društvu Slovenije. Dopolnjen je še z drobci zelo dejavnega življenja po upokojitvi.

Dr. Slavica Tovšak je osebnost, ki je s svojim delom pustila globok pečat v delovanju Pokrajinskega arhiva Maribor in slovenski arhivistiki. Rojena je bila leta 1950 v Rogaševcih, osnovno šolo je obiskovala na Ravnah na Koroškem, v Rogaševcih in Mariboru. Leta 1969 je maturirala na II. gimnaziji v Mariboru. Po končani gimnaziji se je vpisala na Pedagoško akademijo Maribor in jo končala leta 1972. V letih od 1985 do 1988 je študirala na smeri zgodovina-geografija na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani in si pridobila naziv profesorice zgodovine in geografije. Podiplomski študij je opravila na Pedagoški fakulteti v Mariboru – program zgodovina in si pridobila znanstveni naziv magistra znanosti. Leta 2005 je postala doktorica znanosti.

Dr. Slavica Tovšak se je v Pokrajinskem arhivu Maribor zaposlila leta 1979 kot arhivska sodelavka za gradivo družbenopolitičnih organizacij. Leta 1996 si je pridobila naziv višja arhivistka in leta 1998 arhivska svetovalka. V arhivu je vrsto let poleg arhivskega strokovnega dela opravljala še dolžnosti predsednice strokovnega kolegija in namestnice direktorja. Od leta 2000 do upokojitve leta 2011 je bila direktorica Pokrajinskega arhiva Maribor.

Od svoje zaposlitve dalje je opravljala strokovno delo (zbiranje, urejanje in popisovanje arhivskega gradiva, izdelava pripomočkov za uporabo gradiva, sodelovanje pri pripravi arhivskih razstav in pri objavi dokumentov). Ob stoletnici Planinske zveze Slovenije leta 1998 je pripravila zelo odmevno razstavo Slovenija alpska dežela, ki je gostovala v Avstriji, Švici, Italiji, na Hrvaškem v Šibeniku, Dubrovniku, Karlovcu in Zagrebu. Ob zaključku popisovanja arhivskega gradiva Okrajnega odbora Socialistične zveze delovnega ljudstva Murska Sobota je pripravila obširen inventar.

V obdobju, ko je bila direktorica arhiva, je vodila zahteven projekt priprave Vodnika po fondih in zbirkah Pokrajinskega arhiva Maribor, ki obsega 1.272 strani in je izšel leta 2009. Ob tem je uspešno nadzorovala izvedbo podrobne inventure arhivskih fondov in zbirk, ki jih je bilo v tem času skoraj 2.000. Zelo se je zavzemala za založniško dejavnost. Arhiv je v času njenega vodstva letno izdal tudi pet in več publikacij v serijah Katalogi, Viri, Inventarji in druge monografije.

Posebno pozornost je posvečala ustvarjalcem zasebnega arhivskega gradiva. Navezovala je stike s številnimi ustvarjalci, ki so pogosto obiskovali arhiv zaradi dogovarjanja o varovanju gradiva in prevzemu. Številne je tudi sama obiskala ob različnih priložnostih tudi v prostem času. Tako je dr. Slavica Tovšak sodelovala pri številnih prevzemih arhivskega gradiva, tudi arhivskega gradiva

nekoč uspešnega mariborskega gospodarstva. Zaslužna je za prevzem gradiva o življenju in delu dr. Vaneka Šiftarja (1919–1999), pravnika, kulturnega in političnega delavca. Fond Šiftar Vanek obsega kar 219 arhivskih škatel. Zaradi svoje delovne zavzetosti, strokovne odličnosti in družbene angažiranosti je leta 2011 postala predsednica programskega sveta Ustanove dr. Šiftarjeve fundacije, ki ima sedež v Petanjcih. Veliko angažiranost je namenila tudi pridobivanju osebnega fonda mag. Branka Rajštra, ki ga je po njegovi smrti predala soproga Štefka Rajšter.

Ob strokovnem delu, ki ga je opravljala v arhivu in bila predsednica strokovnega kolegija ter namestnica direktorja, je opravila magistrski študij in ga zaključila z magistrskim delom o zadrugah v mariborskem okrožju 1945–1946. V času, ko je bila direktorica, je nadaljevala doktorski študij in ga zaključila z zagovorom disertacije leta 2005. Za študij je v popoldanskih urah ostajala v arhivu in pregledovala arhivsko gradivo. S svojim raziskovalnim delom je močno pripomogla k popularizaciji institucije in arhivskega gradiva povojnega obdobja.

V času njenega vodenja je arhiv začel dejavno reševati prostorsko problematiko. Leta 2001 je bilo arhivsko gradivo iz številnih, povsem neprimernih lokacij, preseljeno na eno, takrat najprimernejšo, začasno lokacijo. Projekt je bil logistično zelo zahteven, saj je bilo treba preseliti 7.000 tekočih metrov arhivskega gradiva in vzporedno tudi toliko arhivskih polic. Ob preselitvi je bila predvidena tudi nadgradnja s podesti. Ta se je izvajala sproti, skladno z višino pridobljenih sredstev od financerja in predvsem s pridobljenimi lastnimi sredstvi. Za izvedbo selitve gradiva je ob svoji angažiranosti motivirala za nesebično delo tudi sodelavce. Na njeno povabilo sorodnim institucijam in objavo v medijih so dnevno sodelovali tudi prostovoljci iz Mariborske knjižnice, pedagoške in pravne fakultete ter drugi.

Njena vztrajnost je omogočila tudi ureditev prostorov za obe enoti arhiva na Ravnah na Koroškem in v Dolini pri Lendavi. Na sedežu arhiva na Glavnem trgu se je zavzela za sanacijo stavbe in uspelo ji je pridobiti sredstva za izvedbo številnih nujno potrebnih sanacijskih del. Sočasno je dejavno sodelovala v postopku denacionalizacije, ki je bil sprožen za stavbeni kompleks, v katerem je sedež arhiva, in uspešno zagovarjala stališče, da vsa investicijska vlaganja presegajo okvirje za vračanja stavbe v naravi. Ministrstvo za kulturo je tako pridobilo stavbo v last, Pokrajinski arhiv Maribor pa v upravljanje. Uspešno delo in vodenje Pokrajinskega arhiva Maribor sta prispevali k temu, da sta bila opravljena obsežna

nujna sanacijska ukrepa (prenova strehe, fasade in oken, sanacija skladiščnih prostorov, obnova čitalnice, pisarne za stranke in knjigoveške delavnice).

Na strokovnem področju se je zavzemala za učinkovito delo arhivistov tako v arhivu kakor tudi na terenu. Podpirala je razvoj, uvajanje in delo z ustreznimi programsko opremo za popisovanje arhivskega gradiva, kar se je pokazalo na količini ustreznega strokovno obdelanega arhivskega gradiva, ki je kot tako na razpolago uporabnikom tako v arhivu kot prek spleta. Na tem področju je tudi zahtevala in v določenem delu dosegla poenotenje arhivskega strokovnega dela, kar predstavlja pomemben temelj nadaljnjemu razvoju stroke.

Nadaljevala je izvedbo zastavljenih mednarodnih projektov: Mednarodnega arhivskega raziskovalnega tabora in mednarodnega arhivskega posvetovanja v Radencih. Od leta 2002 je bil z njenim prizadevanjem Pokrajinski arhiv Maribor ponovno samostojen organizator posvetovanj, zbornik pa je začel izhajati z novim imenom Tehnični in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja. Do leta 2011 je uspešno vodila organizacijski odbor posvetovanja in uredniški odbor zbornika, ki je pod njenim vodstvom pridobil kakovost, na posvetovanje pa ji je uspelo privabiti izkušene tuje strokovnjake in predstavnike mednarodnih arhivskih organizacij.

Prizadevala si je za prepoznavnost arhiva tudi v tujini in za produktivno mednarodno sodelovanje ter izmenjavo strokovnih izkušenj. Med drugim je podpisala dogovor o mednarodnem sodelovanju z Arhivom Republike Srpske. Za prepoznavnost in sodelovanje s strokovnjaki iz tujine si je prizadevala tudi na vsakoletni mednarodni arhivski konferenci Tehnični in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja v Radencih. Povzetke posvetovanj so tako objavljale strokovne revije tudi v tujini (Arhivski vjesnik, Arhivska praksa).

V svojem 11-letnem vodenju Pokrajinskega arhiva Maribor je uresničila večino ciljev, ki si jih je zastavila, pa vendar ji je eden izmed večjih ostal neuresničen. Zavzemala se je namreč za končno rešitev in najustreznejšo prostorsko rešitev. To bi bila novogradnja, ki jo arhiv nujno potrebuje. Vendar se je postopek ob vsaki menjavi oblasti na lokalni in državni ravni vedno bolj ali manj začel znova. To prizadevanje nadaljuje še sedaj s svojim delovanjem v organu zavoda – svetu zavoda, katerega predsednica je tudi trenutno.

Ves čas svoje strokovnega in vodstvenega dela v arhivu je bila dejavna članica Arhivskega društva Slovenije, kar je bilo še posebej vidno v uspešnem sodelovanju z društvom pri organizaciji društvenih posvetovanj in članstvu v uredniškem odboru društvenega glasila Arhivi.

Po upokojitvi se je povsem predala številnim dejavnostim, ki se jim ni mogla posvetiti v polnosti zaradi službenih obveznosti. Velika planinka, ustanoviteljica Planinskega društva Jakoba Aljaža organizira številne pohode, ki jih predhodno sama prehodi. Udeleženci njenih tur se ponovno in ponovno udeležujejo pohodov. Sama se je priključila odpravam v visokogorja tudi na drugih celinah, na primer v Ande. Prav tako je organizatorica tradicionalnih planinskih pohodov po otokih Jadranskega morja. Seveda je zraven tudi pri kolesarjenju. Potovanje po nizozemskih čudovitih kolesarskih poteh in bivanja na spremljajoči ladjici prav tako ne manjka. In še bi lahko naštevali. Kot izšolana pedagoška delavka je iskana predavateljica na Univerzi za tretje življenjsko obdobje. Še več, voditi mora tudi več skupin, ker so njena srečanja pravi magnet za udeležence. Želimo si, da bi natančneje in s številnimi pomembnimi podrobnostmi svoje življenje predstavila v avtobiografiji ali spominih.

Želimo ji še nadaljnje sodelovanje z arhivom in uspeh pri vseh dejavnostih, ki jih vodi ali je vanje vključena. Na mnoga zdrava leta!

Ivan Fras